Analyysi

Asuntolainoja, korkoriskejä ja sähkökriisi – Kuinka Suomen kotitaloudet selviytyisivät iskuista?

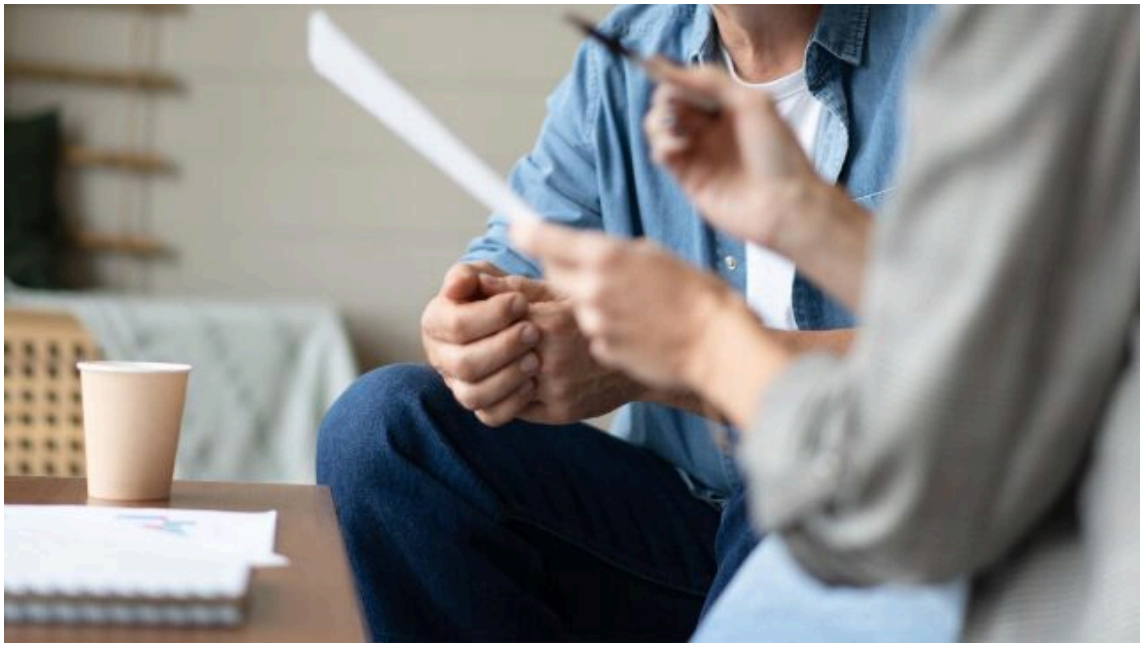
Suomen talous, Rahoitusvakaus | 31.03.2023 | Karlo Kauko

KIRJOITTAJA

Karlo Kauko
Neuvonantaja

Kotitalouksien velkaantuneisuus on kasvanut viime vuosina, ja valtaosa kotitalouslainoista Suomessa on vaihtuvakorkoisia. Viime kuukausina korot ovat nousseet. Kotitalouskohtaiset tiedot paljastavat, kuinka herkästi kotitaloudet joutuisivat taloudelliseen ahdinkoon korkojen nousun, sähkön kallistumisen tai työttömyyden pahenemisen seurauksena. Korkojen nousu ja sähkön kallistuminen vahvistavat toistensa vaikutuksia. Huono-osaisimmat ovat harvoin asuntovelallisia.

Viime aikoina kotitalouksiin on kohdistunut lukuisia sokkeja. Korkojen nopea nousu on vaikeuttanut velallisten tilannetta, eikä pelkästään asuntovelkaisten. Eurooppalaisessa vertailussa

suomalaiset kotitaloudet vaikuttavat hyvin alttiilta korkojen nousun aiheuttamille riskeille (Tzamourani 2021).

Inflaatio on nostanut elinkustannuksia. Sähkön hinta on osoittautunut aiempaa volatiilimmaksi, mikä on ongelma etenkin sähkölämmitteisissä taloissa asuville. Kotitalouksien tilannetta on ainakin toistaiseksi tukenut työllisyyden säilyminen hyvänä. Työllisyyden odotetaan Suomen Pankin maaliskuisessa väliennusteessa[1] pysyvän suunnilleen ennallaan, mutta jos talous kehittyy ennustettua heikommin, myös työllisyystilanne heikentyy.

Pankkitalletusten korot eivät ole ainakaan vielä nousseet kunnolla markkinakorkojen mukana, joten kotitalouksien 111 miljardin euron [2] talletuksista ei tule juuri lisätuloa. Inflaatio on alentanut laskennallisia reaalikorkoja, mutta koska nimellistulojen kasvu on ainakin useimmilla palkansaajilla toistaiseksi ollut hidasta, reaalikorkojen alhaisuus ei ole juurikaan helpottanut kotitalouksien asemaa.

Todellisista kotitalouksista koostuvan aineiston avulla voidaan laskea, kuinka monet joutuisivat taloudelliseen ahdinkoon, jos korkojen nousu jatkuisi yhä, jos sähkökriisi kärjistyisi uudelleen tai jos työttömyys alkaisi pahentua. Montako jäsentä on vaikeuksiin joutuvissa kotitalouksissa erilaisissa skenaarioissa, moniko näistä talouksista on asuntovelkainen ja kuinka paljon velkoja näillä talouksilla on? Ahdingossa olevien kotitalouksien velkamäärä on olennainen kysymys myös pankeille ja niiden luottoriskille.

Aineisto kuvaa suomalaisia kotitalouksia

Seuraavat laskelmat on tehty Tilastokeskuksen keräämällä tulonjaon palveluaineistolla hyödyntäen myös varallisuustutkimuksen aineistoa. Aineistoja voi pitää yhtenä kokonaisuutena, sillä niissä on samat kotitaloudet. Laskelmat on tehty vuoden 2019 aineistoilla. Otoksessa on 9 474 suomalaista kotitaloutta, joissa on 22 701 henkilöä.[3]

Jokainen kotitalous edustaa tunnettua määrää kotitalouksia, jotka ovat joidenkin havaittavien ominaisuuksien osalta samantapaisia. Aineiston avulla on siis mahdollista tehdä ns. asuntoväestöä koskevia johtopäätöksiä. Asuntoväestöä Suomessa oli vuonna 2019 suunnilleen 5,4 miljoonaa henkilöä[4], jotka muodostivat 2,8 miljoonaa kotitaloutta. Kotitalouksista noin 32 % oli asuntovelkaisia.

Aineistoissa on kustakin kotitaloudesta tietoa lukuisista muuttujista. Etenkin taloudellisista seikoista on runsaasti numerotietoja. Monet niistä ovat kotitalouskohtaisia, mutta joitain lukuja on raportoitu kullekin kotitalouden jäsenelle erikseen. Suurin osa tiedoista on erilaisista rekistereistä,

esimerkiksi verotiedoista, mutta mukana on myös haastatteluvastauksia.

Laskelmilla kartoitetaan taloudellisessa ahdingossa olevien määrää

Tarkoitus on laskea, moniko kotitalous olisi taloudellisessa ahdingossa oletetuissa tilanteissa. Menetelmä on samantapainen kuin keskustelualoitteessa Herrala ja Kauko (2007). Oletetut iskut voisivat vaikuttaa kotitalouksien käyttäytymiseen monilla tavoilla, mutta seuraavat laskelmat keskittyvät vain suoriin vaikutuksiin.

Keskeinen muuttuja aineistossa on kotitalouden käytettävissä oleva rahatulo (ml. tulonsiirrot) vuodessa. Kyseessä on siis nettotulo maksettujen verojen ja mahdollisten muiden tulonsiirtojen[5] jälkeen. Tuloiksi ei ole laskettu laskennallista asuntotuloa omistusasumisesta, mutta työsuhteen luontoisedut ovat mukana.

Vuonna 2019 toimeentulotuen perusosa yksin asuvalle henkilölle oli 497 euroa. Perusosa on kiinteä summa jokapäiväisen elämän välttämättömiin menoihin kuten ruokaan ja vaatteisiin, mutta ei esimerkiksi asumiseen ja sähköön. Seuraavissa laskelmissa taloudellisessa ahdingossa olevaksi lasketaan kotitalous, jolla olisi ollut käytettävissä vähemmän kuin nämä 497 euroa laajasti ymmärrettyjen asumismenojen ja lainanhoitokulujen (sis. asuntolainojen korot ja kuoletukset sekä muiden lainojen korot mutta ei kuoletuksia) jälkeen kuukaudessa kulutusyksikköä kohti. Vaihtoehtona kokeillaan 750 euron minimikulutusta kuukaudessa kulutusyksikköä kohti.

Kulutusyksikköjen määrä on yhden hengen talouksissa sama kuin kotitalouden jäsenten lukumäärä, muissa pienempi. Analyyseissä on käytetty OECD:n modifioitua määritelmää, jonka mukaan kulutusyksikköjen määrä muodostuu kotitalouden jäsenten saamien lukuarvojen summana. Ensimmäinen aikuinen saa arvon yksi, muut aikuiset arvon 0,5 ja jokainen lapsi arvon 0,3. Kahden aikuisen taloudessa on siis 1,5 kulutusyksikköä, kun taas kahden aikuisen ja kolmen lapsen taloudessa on 2,4 kulutusyksikköä.

Asumismenoiksi lasketaan nyt vuokrat, asunto-osakeyhtiöiden hoitovastikkeet, pääomavastikkeet, tontinvuokrat, vesi, sähkö, muut lämmityskulut sekä asuntolainan hoitokulut. Vuoden 2019 todelliset korkomenot ja todelliset asuntolainojen lyhennykset ovat aineistossa.

Jokaisen skenaarion laskelma tehdään erikseen kullekin kotitaloudelle. Koska jokainen otoksen kotitalous edustaa tunnettua määrää koko väestön talouksia, on mahdollista laskea taloudellisen ahdingon yleisyys koko asuntoväestössä.

Jos yhden kulutusyksikön käytettävissä on oltava vähintään 497 euroa kuukaudessa asumis- ja

lainanhoitokulujen jälkeen, Suomessa oli vuonna 2019 noin 120 000 taloudellisessa ahdingossa olevaa kotitaloutta, joissa oli noin 150 000 jäsentä. Alle 10 % näistä kotitalouksista oli asuntovelkaisia, ja vain noin puolella oli mitään tilastoitua velkaa. Ainakin vuonna 2019 tyypillinen syy taloudellisiin ongelmiin oli siis jokin muu kuin liian suuri asuntolaina. Asuntolainojen vähäinen merkitys ongelmille vuonna 2019 todennäköisesti johtui myös alhaisesta korkotasosta.

Ilmeisesti keskeinen syy ahdinkoon on pienituloisuus: käytettävissä olevat nettorahatulot ennen asumis- ja lainanhoitomenoja olivat ahdingossa olevilla kotitalouksilla keskimäärin noin 11 000 euroa, kun kaikkien kotitalouksien keskiarvo oli noin 42 000 euroa.

Taloudelliset sokit lisäävät ahdingossa olevien määrää

Laskelmat kuvaavat kolmen erilaisen sokkityypin vaikutusta ahdingossa olevien kotitalouksien lukumääriin. Taloudelliseen ahdinkoon päätyvien kotitalouksien ja henkilöiden lukumäärät sekä lainasummat on esitetty taulukossa yksi. Ahdingossa olevien kotitalouksien, henkilöiden ja lainasummien osuudet ovat taulukossa kaksi.

Alkuvuonna 2023 kahdentoista kuukauden euribor oli noin neljä prosenttiyksikköä korkeampi kuin keskimäärin vuonna 2019, joten ensimmäisessä laskelmassa oletetaan neljän prosenttiyksikön koronnousu. Se siis kuvaa suurin piirtein jo toteutuneen koronnousun mahdollisia vaikutuksia, jotka tuskin kaikki ovat vielä näkyvissä. Korkomenojen kasvu lasketaan koronnousun ja kokonaisvelkamäärän tulona, jonka kahdestoistaosa vähennetään kunkin kotitalouden kuukausittain käytettävissä olevasta rahasummasta. Asuntolainan lyhennyksen oletetaan pysyvän muuttumattomana. Todellisuudessa korkojen nousu johtaa esimerkiksi annuiteettilainojen ja kiinteiden tasaerälainojen tapauksessa lainasopimusehtojen mukaan pienempään lyhennykseen. Osassa lainoista on myös erilaisia korkosuojauksia, minkä lisäksi pienehkö määrä lainoista on täysin kiinteäkorkoisia. (Ks. esim. Putkuri 2020, s. 10) Laskelmissa käytetty lainanhoitomenojen lisääntyminen siis useissa tapauksissa edellyttäisi vielä voimakkaampaa markkinakorkojen nousua. Toisaalta aineistossa ei ole tietoa asunto-osakeyhtiöiden yhtiölainaosuuksista, joten pääomavastikkeiden kautta tuleva lisärasite ei näy laskelmissa. Kotitalouksien korkotulojen odotetaan pysyvän muuttumattomina.

Neljän prosenttiyksikön korkosokin jälkeen ahdingossa olevien kotitalouksien määrä kasvaa noin 16 000:lla. Asuntovelkaisten, ahdingossa olevien kotitalouksien määrä noin kaksinkertaistuu 18 000:een, mutta edelleen asuntovelkaisten kotitalouksien osuus ahdingossa olevista kotitalouksista on melko pieni, noin 13 prosenttia.

Kuuden prosenttiyksikön koronnousu vuoden 2019 tilanteesta edellyttäisi, että korot nousisivat vielä kaksi prosenttiyksikköä alkuvuodesta 2023. Ahdingossa olevien kotitalouksien määrä

kasvaisi edelleen, ja nyt noin 22 % ahdingossa olevista kotitalouksista olisi asuntovelallisia. Yli kolme neljäsosaa ahdingossa olevista kotitalouksista olisi siis asuntovelattomia yhä tässä tilanteessa.

Taloustilanteen synkkeneminen ei ainakaan vielä ole vaikuttanut voimakkaasti työllisyyteen, mutta odotettua pidempi tai syvempi taantuma todennäköisesti muuttaisi tilannetta. Kahdessa laskelmassa oletetaan, että korkotaso vastaisi alkuvuoden 2023 tilannetta, ja kolme prosenttia työllisistä päätyisi työttömiksi. Tämä vastaisi vajaan kolmen prosenttiyksikön lisäystä työttömyysprosentissa. Suunnilleen yhtä voimakas työttömyyden lisäys koettiin viimeksi globaalin finanssikriisin aikoihin, jolloin työttömyysaste nousi Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen mukaan tammikuusta 2009 tammikuuhun 2010 runsaat 2½ prosenttiyksikköä. Työttömiksi jääviksi valitaan satunnaisesti kolme prosenttia niistä henkilöistä, joilla oli nettomääräisesti enemmän palkkatuloja kuukautta kohti v. 2019 kuin mitä oli peruspäiväraha nettona, noin 580 euroa kuukaudessa (Honkanen 2020). Jos henkilöllä ei ole palkkatuloja, tai ne ovat hyvin pienet, työttömyyssokki ei näissä laskelmissa vaikuta hänen tuloihinsa. Työttömäksi joutuvan henkilön ja koko kotitalouden nettorahatuloja vähennetään aineiston mukaisen nettopalkan ja oletetun nettoperuspäivärahan erotuksen verran. Todellisuudessa merkittävä osa työttömiksi jäävistä saisi ainakin aluksi ansiosidonnaista päivärahaa. Kotitalouden muut tulot eivät muutu. Ahdingossa olevien talouksien määrä kasvaisi näillä oletuksilla noin 20 000.

Lisäsokkina kokeillaan sähkölaskun kasvua kolminkertaiseksi. Sähkölaskun kolminkertaistuminen tapahtuisi vasta vielä suuremman hinnannousun seurauksena, sillä korkeampaan hintaan reagoidaan säästämällä sähköä. Sähkön hinnannousun vaikutuksia vaimentamaan asetettujen sähkötukien vaikutusta ei ole laskelmissa huomioitu. Ahlvik ym. (2023) ovat arvioineet sähkön hinnan nousun vaikutusta kotitalouksiin Suomessa uudemmalla aineistolla, ja tulosten mukaan sähkökulujen osuus tuloista on suurin alimmassa tulokymmenyksessä (s. 22). Sähkön hinnan nousu vaikuttaa siis usein eniten niihin, joilla on vähiten kantokykyä.

Sähkölaskujen kolminkertaistuminen vuoden 2019 tasosta vaikuttaisi ahdingossa olevien lukumäärään voimakkaammin kuin korkojen nousu neljällä prosenttiyksiköllä. Pelkän sähkönhintasokin jälkeen ahdingossa olisi 165 000 kotitaloutta, mikä olisi noin 6 % kaikista kotitalouksista. Sähkökriisi vaikuttaisi kaikkiin, myös valmiiksi melko huonossa tilanteessa oleviin. Korkojen nousu vaikuttaa vain velkaisiin, eikä kaikkein pienituloisimmilla yleensä ole ainakaan asuntolainaa. Koronnousun ja sähkön hintasokin iskeminen samanaikaisesti nostaisi ahdingossa olevien kotitalouksien lukumäärän 216 000:een, seitsemään prosenttiin kaikista kotitalouksista.

Pelkkä sähkölaskujen kolminkertaistuminen lisäisi ahdingossa olevien lukumäärää noin 45 000 taloudella vuoden 2019 tasosta. Pelkkä korkojen toteutunut nousu lisäisi ahdingossa olevien lukumäärää noin 16 000 taloudella. Näiden sokkien yhteisvaikutus aiheuttaisi 96 000 ahdingossa

olevan talouden lisäyksen. Yhteisvaikutus on siis selvästi voimakkaampi kuin erillisten vaikutusten summa.

Aineistossa on omakoti-, pari- ja rivitalojen osalta tieto lämmitysmuodosta. Asuntonsa omistavista kotitalouksista melko tarkkaan 40 % asuu pientaloasunnoissa, jotka ovat kokonaan tai ainakin osittain sähkölämmitteisiä. Asuntovelkaisten ja –velattomien omistusasujien tapauksessa sähkölämmitys on melko tarkkaan yhtä yleinen. Vuokralaistalouksista vain 8 % asuu sähkölämmitteisissä pientaloissa. Sähkölaskut ovat paljon pienempiä kerrostaloasukkailla kuin pientaloasukkailla (Ahlvik ym. 2023, s.8). Lisäksi asuntovelkaisuus on hiukan tavallisempaa pientalojen kuin kerrostalojen asuntovelkaisten parissa. Pientaloissa asuvista omistusasujista melko tarkkaan puolet on asuntovelkaisia, mutta kerrostalohuoneistojen omistusasujista vain noin 43 %.

On ehkä yllättävää, että työttömyyssokki vaikuttaisi ahdingossa olevien kotitalouksien määrään vähemmän kuin sähkönhintasokki. Yhdistettynä tapahtuneeseen korkojen nousuun työttömyyssokki nostaisi ahdingossa olevien kotitalouksien lukumäärän noin 156 000:een. Tämä voi vaikuttaa epäintuitiiviselta, ikään kuin työttömäksi jääminen olisi pienempi vastoinkäyminen kuin sähkön hinnan nousu. Selitys työttömyyden heikolle vaikutukselle on melko yksinkertainen: isku olisi kova, mutta vain pienelle ryhmälle. Palkansaajista 97 % olisi sokin vaikutusten ulkopuolella, eikä vaikutusta muihin väestöryhmiin olisi. Esimerkiksi eläkeläiset ovat työttömyyssokin ulottumattomissa. Monissa palkansaajatalouksissa on toinenkin tulonsaaja. Sähkön kallistuminen puolestaan vaikuttaisi kaikkiin.

Lisästressinä kokeiltiin vielä kahden prosenttiyksikön lisäkoronnousua, niin että muutos vuodesta 2019 olisi kuusi prosenttiyksikköä. Tämä yksinään kasvattaisi ahdingossa olevien lukumäärän 156 000:een, ja näiden kotitalouksien lainamäärä olisi 6,5 mrd. euroa.

Kaikki sokit samanaikaisesti tapahtuvina nostaisivat ahdingossa olevien kotitalouksien lukumäärän 236 000:een, mikä olisi 8,5 % kaikista kotitalouksista. Ahdingossa olevista kotitalouksista noin 28 % olisi asuntovelkaisia, eli asuntovelkaisten osuus ahdingossa olevista olisi sokkien jälkeenkin hieman pienempi kuin asuntovelkaisten osuus kaikista kotitalouksista. Alkutilanteessa vuonna 2019 ahdingossa olevien velkoja oli vain runsas miljardi, mutta kaikkien sokkien iskettyä ahdingossa olevilla olisi yhteensä yli kymmenen miljardin euron edestä velkoja. Noin 93 000:lla ahdingossa olevalla kotitaloudella on skenaariossa vähemmän pankkitalletuksia kuin nettotuloja kuukaudessa. Monilla rahatilanne olisi siis hyvin nopeasti kriittinen.

Ahdingossa olevien lukumäärät ja velat korkosokkien, työttömyyden kasvun ja sähkökriisin seurauksena, minimikulu
euroa kuukaudessa

	2019	Toteutunut korkojen nousu	Sähkön hintasokki	Toteutuneet sokit	Työllisyys heikkenee	Korkojen lisäsokki
Korkojen nousu, %-yksikköä	0	4	0	4	4	6
Työttömyyden lisäys	0	0	0	0	3	0
Sähkön hinnan nousu, %	0	0	200	200	0	0
Kotitalouksia	120 000	136 000	165 000	216 000	156 000	156 000
Niissä henkilöitä	150 000	183 000	211 000	311 000	217 000	218 000
Asuntovelattomia kotitalouksia	111 000	118 000	147 000	163 000	128 000	122 000
Niissä henkilöitä	133 000	144 000	176 000	198 000	155 000	149 000
Asuntovelkaisia kotitalouksia	9 000	18 000	18 000	53 000	28 000	34 000
Niissä henkilöitä	17 000	39 000	35 000	113 000	62 000	69 000
Asuntolainoja ahdingossa olevilla, milj. euroa	500	2 000	800	4 900	3 100	4 200
Muita lainoja ahdingossa olevilla, milj. euroa	700	1 800	1 000	2 400	2 000	2 300

Lähteet: Tilastokeskus ja Suomen Pankin laskelmat.

Ahdingossa olevien ja heidän velkojensa osuus korkosokkien, työttömyyden kasvun ja sähkökriisin seurauksena, minimikulutus 497 euroa kuukaudessa

	2019	Toteutunut korkojen nousu	Sähkön hintasokki	Toteutuneet sokit	Työllisyys heikkenee	Korkojen lisäsokki	Ka sok
Korkojen nousu, %-yksikköä	0	4	0	4	4	6	
Työttömyyden lisäys	0	0	0	0	3	0	
Sähkön hinnan nousu, %	0	0	200	200	0	0	2(
Kotitalouksia	4,3 %	4,9 %	5,9 %	7,0 %	5,1 %	5,0 %	8,5
Niissä henkilöitä	2,8 %	3,4 %	3,9 %	5,0 %	3,6 %	3,5 %	6,5
Asuntovelattomia kotitalouksia	5,9 %	6,2 %	7,8 %	8,2 %	6,2 %	6,0 %	8,9
Niissä henkilöitä	4,2 %	4,6 %	5,6 %	5,9 %	4,6 %	4,4 %	6,5
Asuntovelkaisia kotitalouksia	1,0 %	2,0 %	2,0 %	4,6 %	2,8 %	2,8 %	7,5
Niissä henkilöitä	0,7 %	1,7 %	1,5 %	3,7 %	2,3 %	2,3 %	6,4
Asuntolainoja ahdingossa olevilla	0,4 %	1,7 %	0,7 %	3,2 %	2,4 %	2,8 %	6,2
Muita lainoja ahdingossa olevilla	2,5 %	6,4 %	3,6 %	7,9 %	6,8 %	7,9 %	10 9

Lähteet: Tilastokeskus ja Suomen Pankin laskelmat.

Tulokset samansuuntaisia myös suuremmalla vähimmäiskulutuksella

Minimikulutus 497 euroa kuukaudessa merkitsee hyvin vaatimatonta elintasoa, vaikka summasta

ei tarvitsisi maksaa lainanhoitomenoja, asumiskuluja eikä sähköä. Summa on pienempi kuin esimerkiksi ns. viitebudjetti yhden henkilön kotitaloudelle vuoden 2021 hintatasolla (Lehtinen 2021, s. 24). Laskelmat on vertailun vuoksi tehty myös suuremmalla vähimmäiskulutuksella. Minimivaatimukseksi on valittu 750 euroa kuukaudessa kulutusyksikköä kohti. Taulukoissa kolme ja neljä laskelmat on tehty uudestaan käyttäen valittua korkeampaa vähimmäiskulutusta. Vähimmäiskulutuksen rajan alle jäävien kotitalouksien lukumäärä on odotetusti selvästi suurempi kuin edellä, esimerkiksi vuoden 2019 alkutilanteessa lähes kolminkertainen, mutta muuten tulokset ovat enimmäkseen samansuuntaisia kuin pienemmällä vähimmäiskulutuksen rajalla laskettuna.

Jos kaikki sokit iskisivät samanaikaisesti, suunnilleen viidesosa kaikista kotitalouksista jäisi 750 euron vähimmäiskulutusrajan alle. Vähimmäiskulutusrajan alle jääminen olisi edelleen yleisempää niiden parissa, joilla ei ole asuntolainoja (Taulukko 4). Rajan alle jääneistä kotitalouksista noin 23 prosenttia olisi asuntovelkaisia. Tämä osuus on pienempi kuin edellä, joten ilmeisesti on paljon asuntovelattomia kotitalouksia, joiden tulot ylittävät vain suhteellisen niukasti korkeamman vähimmäiskulutusrajan. Noin 14 miljardin euron edestä asuntolainoja olisi vähimmäiskulutusrajan alle jääneillä talouksilla.

Kulutusrajan alla olevien lukumäärät ja velat korkosokin, työttömyyden kasvun ja sähkökriisin seurauksena, minimikulutus 750 euroa kuukaudessa

	2019	**Toteutunut korkojen nousu**	**Sähkön hintasokki**	**Toteutu-neet sokit**	**Työllisyys heikkenee**	**Korkojen lisäsokki**	**Ka so**
Korkojen nousu, %-yksikköä	0	4	0	4	4	6	
Työttömyyden lisäys	0	0	0	0	3	0	
Sähkön hinnan nousu, %	0	0	200	200	0	0	
Kotitalouksia	351 000	391 000	462 000	501 000	416 000	420 000	57
Niissä henkilöitä	464 000	547 000	621 000	723 000	599 000	618 000	89
Asuntovelattomia	320 000	331 000	411 000	421 000	342 000	334 000	44

Lähteet: Tilastokeskus ja Suomen Pankin laskelmat.

Kulutusrajan alla olevien lukumäärät ja velat korkosokin, työttömyyden kasvun ja sähkökriisin seurauksena, minimikulutus 750 euroa kuukaudessa							
kotitalouksia							
Niissä henkilöitä	397 000	415 000	519 000	539 000	432 000	422 000	57
Asuntovelkaisia kotitalouksia	31 000	60 000	51 000	80 000	74 000	86 000	13
Niissä henkilöitä	67 000	132 000	102 000	184 000	167 000	196 000	32
Asuntolainoja ahdingossa olevilla, milj. euroa	1 700	5 100	3 100	7 000	6 500	8 700	1
Muita lainoja ahdingossa olevilla, milj. euroa	1 700	3 000	2 100	3 500	3 300	4 000	

Lähteet: Tilastokeskus ja Suomen Pankin laskelmat.

Ahdingossa olevien ja heidän velkojensa osuus korkosokin, työttömyyden kasvun ja sähkökriisin seurauksena, minimikulutus 750 euroa kuukaudessa							
	2019	**Toteutunut korkojen nousu**	**Sähkön hintasokki**	**Toteutuneet sokit**	**Työllisyys heikkenee**	**Korkojen lisäsokki**	**K so**
Korkojen nousu, %-yksikköä	0	4	0	4	4	6	
Työttömyyden lisäys	0	0	0	0	3	0	
Sähkön hinnan nousu, %	0	0	200	200	0	0	1
Kotitalouksia	12,6 %	14,0 %	14,0 %	18,0 %	14,9 %	15,1 %	2
Niissä henkilöitä	8,5 %	10,1 %	10,1 %	13,3 %	11,0 %	11,4 %	1

Lähteet: Tilastokeskus ja Suomen Pankin laskelmat.

Ahdingossa olevien ja heidän velkojensa osuus korkosokin, työttömyyden kasvun ja sähkökriisin seurauksena, minimikulutus 750 euroa kuukaudessa							
Asuntovelattomia kotitalouksia	16,9 %	17,5 %	17,5 %	22,2 %	18,1 %	17,7 %	2
Niissä henkilöitä	12,7 %	13,2 %	13,2 %	17,2 %	13,8 %	13,5 %	1
Asuntovelkaisia kotitalouksia	3,5 %	6,7 %	6,7 %	8,9 %	8,3 %	9,6 %	1
Niissä henkilöitä	2,9 %	5,7 %	5,7 %	8,0 %	7,2 %	8,5 %	1
Asuntolainoja ahdingossa olevilla	1,5 %	4,4 %	4,4 %	6,0 %	5,6 %	7,4 %	1
Muita lainoja ahdingossa olevilla	6,1 %	10,7 %	10,7 %	12,5 %	11,8 %	14,3 %	1

Lähteet: Tilastokeskus ja Suomen Pankin laskelmat.

Lopuksi

Markkinakorot ovat nousseet noin neljä prosenttiyksikköä vuodesta 2019. Korkojen nousu lisää jonkin verran taloudellisessa ahdingossa olevien kotitalouksien määrää, mutta laskelmien mukaan koronnousun jälkeenkin vain pieni osa hyvin pienillä kulutusmenoilla selviämään joutuvista kotitalouksista on asuntovelkaisia, sillä lähtötilanteessa asuntovelkaisten tilanne on keskimäärin parempi kuin muiden.

Sähkön kallistuminen vaikuttaisi keskimääräistä voimakkaammin asuntovelkaisiin kuin muihin, sillä omistusasuminen ja pientalossa asuminen ovat tilastollisessa yhteydessä ja pientaloista monet ovat sähkölämmitteisiä. Kuitenkin jopa melko äärimmäisten korko- ja sähkökriisien iskettyä asuntovelkaiset kotitaloudet olisivat edelleenkin harvemmin taloudellisessa ahdingossa kuin muut kotitaloudet.

Työttömyyden kasvu lisäisi ahdingossa olevien kotitalouksien määrää vähemmän kuin voisi olettaa. Intuition vastainen löydös on helppo selittää: voimakaskin työttömyyden lisääntyminen kohdistuu vain muutamaan prosenttiin työikäisistä, kun taas esimerkiksi sähkön hinta vaikuttaa kaikkiin, myös esimerkiksi eläkeikäisiin.

Nämä laskelmat ovat suuntaa antavia mm. siksi, että välttämättömään vähimmäiskulutukseen liittyy runsaasti kotitalouskohtaisia tekijöitä, joita ei tällaisissa laskelmissa voida ottaa huomioon.

Lähteet

Ahlvik, L.,Alhola S., Blauberg T.,Laasonen H., Liski M., Malinen O., Mattila, M., Nokso-Koivisto, O., Sahari, A., Seppä, M., Toikka, M., Valkonen, A., Vehviläinen, I. (2023) *Sähkön hinnannousun ja sähkötukien arvioidut vaikutukset kotitalouksiin*, Datahuone - Raportti 1 /2023

Herrala, R. ; Kauko, K. (2007) *Household loan loss risk in Finland: estimations and simulations with micro data*; Bank of Finland Research Discussion Papers No 5/2007

Honkanen, Pertti (2020) *Perusturvan kehitys 2010–2020*; SOSTE Suomen Sosiaali ja terveys ry, Helsinki

Lehtinen, Anna-Riitta (2021) Mitä eläminen maksaa? *Kohtuullisen minimin viitebudjettien hintapäivitys vuodelle 2021*. Valtiotieteellisen tiedekunnan julkaisuja, Helsinki

Putkuri, Hanna (2020) *Asuntorahoituksen trendit Suomessa vuosituhannen vaihteen jälkeen*, Suomen Pankki A:122

Tzamourani, Panagiota (2021) The interest rate exposure of euro area households; *European Economic Review* 132: 103643

Viitteet

1. Ks. Euro & talous: Talous talvihorroksessa, 17.3.2023. ↑
2. Suomen rahalaitoksiin Suomesta tehdyt kotitalouksien talletukset 31.12.2022, kaikki valuutat; Suomen Pankin tilastot. ↑
3. Aineistossa ei ole tietoja, joista otoksen henkilöt voisi suoraan tunnistaa. Aineistot eivät ole julkisia, mutta niihin voi saada käyttölupia tutkimustarkoituksiin. Mukaan on otettu monenlaisia kotitalouksia eri puolilta maata. ↑
4. Luku on hieman pienempi kuin koko väestö, sillä mukaan ei lasketa erilaisissa laitoksissa ja asuntoloissa asuvia eikä asunnottomia. ↑
5. Esim. eläkevakuutusmaksut, elatusavut ja muut maksetut kotitalouksien väliset tulonsiirrot. ↑

Tässä artikkelissa esitetyt mielipiteet ovat kirjoittajien omia eivätkä välttämättä edusta

Suomen Pankin näkemystä.

Asiasanat

korot, kotitaloudet, sähkön hinta, taloudellinen ahdinko